

רשימות מן הצד.

I.

וְאִיבָה אֲשִׁית...

... בכל דבר שבכבוד, בכל אספה סומכית, בכל מקום שנעשה איזה דבר לטובת הכלל, פוגשים אנו את שניהם, כאילו מלזים הם זה את זה, כאילו משלימים הם זה את זה, כאילו נוקקים הם זה לזה – ואף על פי כן שתי רשויות הן, שני עולמות. – האחד הוא – העסקן הצבורי, או הציוני, העומד בראש כל המפעלים, איש-המעשה, ראש המדברים בהאספות והועידות והמונדרסים הציוניים. ע"פ רוב מחונן הוא באיזה מעלה או איזה חסרון המצין אותו מן האחרים; לפעמים מאחד הוא את שניהם ביחד, מעין סינמזה ואנטימזה. יש לו כשרון מיוחד שבשבילו יכוד הוא, לצורך נפשות, לכפות את דעותיו על אחרים; צריך שיהיה לו לזה איזה רצון חזק, אבל דרושים שיהיו לו גם איזו חסרונות צריכים לאותו דבר, יותר משמינית שבשמינית גאוה, פחות או יותר הוצפה ויכולת לפסוע על ראשי הצבור, לדבר, גבוהה גבוהה, מקצת דימוגיה וכדומה.

והשני הוא – הסופר, איש העט והמחשבה; אדם שעולמו נתון בלבו, איש המביט על הכל מנקודת ראות יותר כללית, יותר מקפת, יותר עולמית, מאשר העסקן הצבורי או הלאומי. אדם שכמותו מתיחס על פי רוב במדת בקורת שלילית אל כל החזיונות והמעשים. הראשון הוא ע"פ רוב אופטימי, מאמין. מאמין ביהוד כחותיו ובכח מעשיו. והשני – ע"פ רוב הוא פסימיסמן מובהק. אדם הרואה את הכל מן הצד השלילי שבו. אבל בשעה שהראשון השקפותיו ומושגיו הם ע"פ רוב רגילים, פשוטים, כמעט גסים, מעשיים, – השני חושיו יותר דקים, הרגשתו היא יותר עדינה, יותר פנימית, יותר נאצלת.

גם ע"פ מצנם החברתי נבדלים הם ע"פ רוב שניהם, מה שגורם גם לשני ההשקפות העולמיות שביניהם. בראשון ישנו איזה דבר כריא, חיוני, שלם, ובהשני ישנו איזה צד חולני, איזו פנימה נפשית, תכונתית או גופנית.

לכאורה שניהם לדבר אחד הם מתכוונים: לטובת אותו הכלל והצבור שבשמו הם מדברים או כותבים – ואף על פי כן נבדלים הם זה מזה וע"פ רוב גם מתנגדים זה לזה זשוללים זה את זה.

ושניהם גם יצר אחד סוכן בהם, אותו היצר הממלא את לבו של כל בשר ודם שאינו נותן לו להשתחרר רגע אחד כו' לו מעצמותו, מתאות-הכבוד, המסגנת בלב כל אדם, מהשאיפה להכרה, להסכמה הכללית, לההצטינות, מהתשוקה להיות נבדל מרבים, מורם מעם. אבל גם שאיפה פנימית זו שונה היא ונבדלת אצל שני סוגי אנשי-הכלל אלה;

הראשון, העסקן הצבורי, שואף יותר להכרתו של ההמון, של הצבור הקרוב אליו, שהוא מטהלך בקרבו, והשני שאיפתו להכרה היא יותר עמוקה, יותר פנימית, יותר צנועה. בשני הכונה אפשר לבטא את זה בלשון חכמים - שזה יצרו מבחון וזה יצרו מבפנים.

בתור עסקן ציוני, שמשותף בקונגרסים ובעידות, דרכו של הראשון למעט בשיחה עם השני. השתיקה היא סוג לחכמתו של כל דיפלומט ועסקן מדיני, כביכול, אפילו אם הוא - יהודי. נוהג הוא להביט בעין רעה על פעולתם של הסופרים ואנשי-העתונים. המהרהרים אהרי כל מעשיהם, הרוצים לפרוש הכל כשמלה, לחמוט ולדון בכל דבר ודבר, למתוח קוי בקורת על כל המעשים אשר יעשו ולהביא אותם בחשבון. והאחרון - הסופר, איש-העט, הגיל הוא תמיד לחשוב את עצמו כהפוסק האחרון ואת הבמה שהוא עומד עליה כהאינסטנציה האחרונה, שאין להרהר אחריה.

על פי רוב רואה העסקן הצבורי את צלו זה הרודף אחריו - כאילו אינו. אבל פעמים שנצרך הוא אליו בשעה שהוא רוצה לעשות את זה כשמופרת כדי להביע את שאיפותיו ומחשבותיו לפני קהל יותר רחב. ואז הרי זה בעיניו כתעלם בעדינה דסגיד ליה. מרבה הוא לחזור אחריו, לסבב אותו ולשדלו בדברי חבה וכבוד. ואוי לו לסופר שאינו רוצה להשפיע על עצמו רוב טובה זו. איבת עולם תשאר בינו ובי איש-המעלה הזה; הוא ישופנו ראש והוא ישופנו עקב...